

DEL 4

La jentene slippe gutta noen ganger!

Denne delen handler om hvordan vi kan dele jenter og gutter innimellom. Fellesundervisninga har sine fordeler. Samtidig er skolen og barnehagen et sted hvor gutter lærer å dominere jenter, og hvor jenter lærer å finne seg i det. Derfor bør vi også dele. Ingen av løsningene er uten problemer. Begge må undersøkes med tanke på hva som kan være best for jentene.

Boka er lagt ut
på nettet i fire deler.
Du finner resten
i pdf-arkivet.

Når noen hopper på deg

Ikke bare har gutter tendens til å ta utstyret på fysikkrommet og det meste av tida til den voksne, men de vil ta mest av det fysiske området også. Noen ganger bruker de jentene som mål, og da kommer de voksne og skiller jenter og gutter. Men vi trenger vel ikke å vente til det går på livet løs?

Maria går i 6-årsgruppa i barnehagen. Her en dag var hun på besøk og fortalte:

– Vi på 6-årsgruppa er så store at vi får låne puterommet på fritidshjemmet når de andre er på skolen!

– Ligger dere og sover på putene, da? lurte jeg på.

– Nei, lo Maria. – Det er tjukkas og ribbevegg og mange puter, og så klatrer vi opp i ribbeveggen, og så hopper vi ned på tjukkassen. Jeg har hoppa helt fra det øverste, og da trilla jeg helt rundt og langt bortover. Men nå er det liste.

– Liste???

– Ja, for da vi kom dit, løp gutta først inn og brukte hele, så da laga de voksne liste med to jenter og to gutter om gangen, og så er vi der i et kvarter hver.

– Og så blei det fint?

– Ikke så veldig fint, for Tron og Tommy bestemte at gutta måtte hoppe tre ganger og at jeg og Mette skulle hoppe bare en gang!

– Sa de det?

– Ja, for Tommy hoppa skakt, og da måtte han hoppe en gang til, for det første hoppet gjaldt ikke, og så sa han at jeg var i veien sånn at han hoppa skakt en gang til, men jeg krabba vekk så fort jeg kunne, det var han som ikke venta til det blei klart, og da blei det tre ganger, og de sa at det var regelen på puterommet.

– Var dere enige i det, da? Fant dere dere i det, da?

– Nei, de hørte ikke på oss, de hoppa og hoppa, vi sa det til Ingrid (den voksne), og hun sa at det ikke var en sånn regel. Så da hoppa vi igjen.

- Og nå blei det i hvert fall fint?
- Ikke så fint, for Tron og Tommy begynte å sikte!
- Sikte???
- Ja, de sa ikke unna vei, her kommer jeg, eller er det klart eller noe sånt, de begynte å hoppe på meg og Mette, og det var kjempevondt, men de ropte mål!
- Hoppa dere på dem, da?
- Nei, vi gikk og sa det til Ingrid, så nå er det ei ny liste.
- ?
- Nå er det jeg og Mette og Aishe og Liv, og etterpå er det fire gutter og sånn.
- Hopper gutta på hverandre isteden, da?
- Det veit jeg ikke, men jeg trur ikke det. De tør nok ikke det. De tør hoppe på oss.

Det er bra at Maria og Mette hadde vett på å si ifra, så ikke Tron og Tommy fikk fortsette å ta tre av fire hopp og brette ryggen på jentene. De voksne laga nye grupper med jenter og gutter hver for seg. Den delinga var vanlig på skolene i byene før i tida.

Fellesundervisninga, de blanda klassene, er stedet hvor gutter lærer at de er viktigst, og hvor jenter vennest til å godta det. Det var nok ikke meninga. Norge hadde atskilt undervisning for jenter og gutter i byene fram til ca 1959. Diskusjonen som gikk forut for fellesundervisninga, hadde også progressive elementer, såvidt jeg kan skjønne. Jentene og gutta hadde svært lite med hverandre å gjøre og var temmelig fremmede for hverandre.

I skolegården var det også lite samkvem. Noen steder var det til og med malt ei stripe i skolegården, og der gikk læreren som hadde inspeksjon. Nåde den som gikk over stripa for å hente en ball! Da blei det blåsing i fløyter og vriing av ører.

Men sjøl der det ikke var noen stripe, kunne skolegården være delt i praksis. De store gutta holdt til ett sted, de store jentene et annet, mens de små lekte mer sammen i ei ende for seg sjøl.

På noen skoler hadde de voksne lærerinnerom og lærerrom, så delinga kunne være temmelig gjennomført. Det er ikke så rart at barn nærmest kunne tru at det andre kjønn kom fra månen. Å få vekk denne tankegangen, var progressivt.

Jeg vil også tru at det var økonomiske grunner som lå bak og dytta på. Myndighetene kunne lage en klasse med 30 elever hvis jenter og gutter gikk sammen, men måtte ha to hvis jenter og

gutter skulle gå hver for seg. Så fellesundervisninga var billigere. Myndighetene sto foran ei stor skoleutbygging, 9-årig skole, og ville vel samle opp lærere til å ta seg av den.

I denne diskusjonen var det advarsler. De kom særlig fra en del lærerinner, som lurte på hva jentene ville vinne på å ha fellesundervisning. Det kom ikke noe svar på det. Men det var ganske alminnelig enighet om hva gutta ville tjene på å ha jenter i klassen: De ville bli roligere og mer arbeidsomme. Jentene ville ha en dempende virkning på bråk, og ettersom de vanligvis hadde en høyere arbeidsmoral, ville de antakelig påvirke gutta til å bli litt flittigere.

Det er helt opplagt i ettertid at de som stilte kritiske spørsmål på jentenes vegne, hadde rett i skepsisen sin. I ca 100 år har det vært kvinner som har advart, og som har sagt at fellesundervisninga er kommi i stand for å spare penger, og for å tilpasse jentene til et system som favoriserer gutter. Fellesundervisninga har skjedd på guttas premisser. Jentene måtte tilpasse seg gutta, og ikke omvendt.

I England har de en mann som heter Roger Dale som er ofte sitert i skolelitteratur. Han var en av dem som gikk i bresjen for fellesundervisninga i England, og han har oppsummert etterpå hvordan det gikk.

I noen år har lærere lest vurderinga hvor det står at etter at de gikk over til felles undervisning i stor skala, gikk gutta opp faglig, og jentene ned! Mange gutter fungerer bedre når de har "de andre" å være bedre enn. Men jentene har tross alt vinni mye sosialt på å være sammen med gutter, står det.

Så går det noen år, og det blir en fornya diskusjon om jentenes stilling i skolen, og forskere og lærere stiller nye spørsmål: Hvorfor er det sosialt en fordel å gå ned faglig? Er det en fordel sosialt å lære at det andre kjønn er viktigere enn ditt? Er det sosialt en fordel for jenter å lære at de skal vente mens gutter skal få hjelp eller snakke? På bakgrunn av Roger Dales eget livssyn, er det det: "Kanskje naturen har ment at mannen skulle være lederen og kvinnen skulle sørge for stabiliteten".

Men hvor fint er det for Kari på tre år at ingen hører når hun ber om smør? Hvor hyggelig er det for Kari å sitte som en buffer mellom Ronny og Petter år etter år? Hvor godt liker Lise at frøken aldri får tid til å snakke med henne? Er det bra for Kari at når hun

skal fortelle om måkeskjelett og bevergnag, så har alltid Per og Petter sett noe bedre? Hvor glad blir Lise for at hun aldri får ballen i gymtimen? Hvor mye sjøltillit får Kari av å være tilskuer til at Roger gjør fysikkforsøk? Hvor trygg blir Line på gutter når hun hver dag får fjeset sitt gnidd i stein og grus? Hvor glad....

Et viktig argument for blanda klasser og skoler i England, var at jenter ville ha fordel av å få adgang til guttefaga som ikke var så vanlige på jenteskolene. Men isteden for å se at flere jenter velger f.eks. fysikk i blanda skoler, ser vi det motsatte: Elever velger mer stereotyp i blanda skoler. Det er større sannsynlighet for at jenter velger naturvitenskapelige fag når de går i jenteskoler. I en undersøkelse av matematikkundervisninga i 12 forskjellige land, viste det seg at jenter i blanda klasser hadde mindre interesse for matematikk enn jenter i jenteklasser.

Det er større sannsynlighet for at gutter velger språk i gutteskoler. Kan det være fordi "de andre som kan det best" ikke er der? Eller at guttekulturen og jentekulturen er synligere og viktigere når begge er til stede samtidig?

Naturlig og naturlig, fru Blom...

I diskusjoner om delt undervisning bruker noen argumentet "jammen, det er unaturlig å dele" som si eneste innvending. Ja, hvis en syns gutters undertrykking av jenter er naturlig, så er det naturlig å ha dem sammen hele tida, så dette kan fortsette. Noen sier at blanda klasser er en forberedelse til livet ellers i samfunnet. Det er jo sant. I samfunnet ellers er det menn som dominerer og kontrollerer det meste. Men like muligheter til utdanning for jenter og gutter, er det ikke.

Hva som er "naturlig", avhenger av hva akkurat vi er vant til. Da jeg vokste opp, var det helt unaturlig at menn hang opp tøy til tørk på snora ute. Det var så unaturlig, at ingen gjorde det. Menn kunne aldri trille barnevogn, det var så unaturlig at ingen kom på tanken. Helt opp i 60-åra var det unaturlig for jenter å løpe i konkurranser, for de så så unaturlig svette ut.

Under diskusjonen i byene om hva som var naturlig for 40 år sida, var det mange som mente at det var naturlig å skille jenter og gutter i alle fag og timer i alle år. Det var helt naturlig, for av naturen var jenter og gutter forskjellige. Særlig i byene var denne naturen sånn.

Under diskusjonen i dag, sier mange som er vant til blanda klasser, at det er naturlig med blanda klasser hele tida, i alle fag og timer i alle år, og naturen har jo bestemt at vi skal leve sammen som mann og kvinne.

Jeg tror vi må legge naturen litt til side, for det er aldri godt å vite hva den kan gi oss av argumenter. Vi bør heller forsøke å undersøke hva som er mest hensiktsmessig for **hvem**. Alle som vil, kan skaffe seg kunnskap om hvordan skolen behandler jenter og gutter forskjellig.

Alle lærere som har forsøkt å endre forholda i klassen sin, har nok erfart at dette er veldig vanskelig, sjøl om mye kan gjøres. Vi er sjøl en del av samspillet. Og når noen foreslår å dele jenter og gutter i noen fag og timer, etter å ha påvist alle under-

trykkingsmekanismene i ei blanda forsamling, så er det et dårlig argument imot, å si "jammen det er naturlig å sitte sammen".

En burde i alle fall ta standpunkt til om en syns at denne "naturen" er fin eller ikke! Hvis jenter jamt over får dårligere sjøllittit av denne naturen, får mindre hjelp, oppmuntring og oppmerksomhet i denne naturen, får vite at de egentlig er det underordna kjønnet og at det er et annet kjønn som har førsteretten til det meste – hvor fin er denne "naturen" for jentene da?

Deling er morsomt

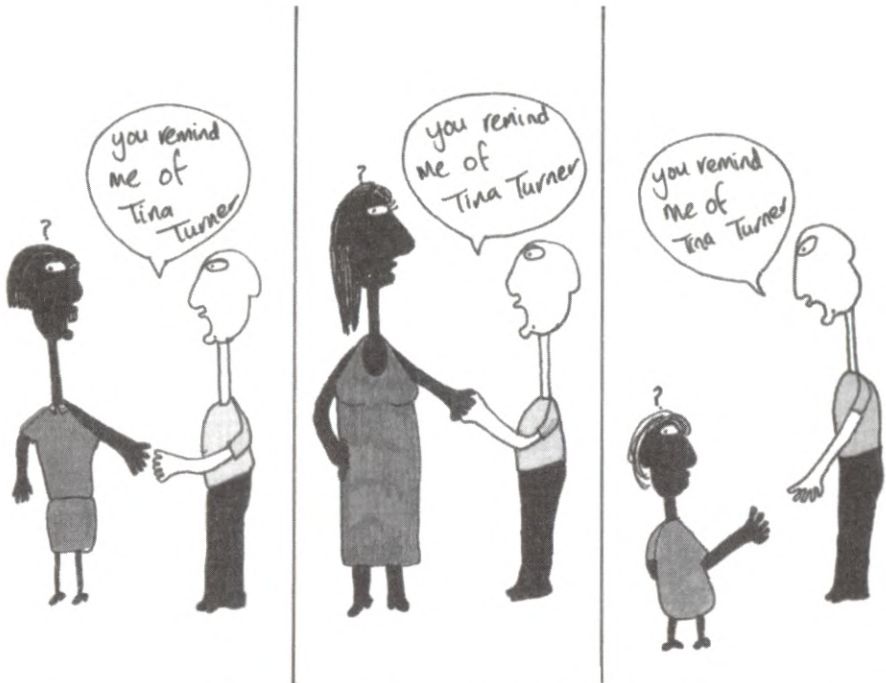
Jeg er ikke tilhenger av at vi skal lage jenteklasser og gutteklasser, jenteskoler og gutteskoler. Jeg syns isteden vi skal forsøke oss fram i det små, og dele gutter og jenter i noen fag og timer for å få nye erfaringer. Det er det ganske mange som har begynt med i de siste ti åra.

Grunnen til at jeg trur det er nødvendig også med organisatoriske tiltak i tillegg til det vi gjør i vår blanda klasse, er de utallige mekanismene som vi er en del av sjøl, og som gjør det svært vanskelig å bryte mønsteret vårt til hverdags. Vi blir fanga av dem som tar oppmerksomheta vår hele tida, og sjøl med ei kjempesterk vilje og kvinnebevissthet er det vanskelig. Derfor bør vi også dele.

Noen sier at hvis vi går tilbake til blanda klasser, så er det ei fallitterklæring over samfunnet og skolen, det viser at vi dessverre ikke har kommi lenger. Ja, det kan vi godt være enige om. Men hva hjelper det å moralisere? Er det ikke bedre å ta dette til etterretning, framfor å bli sur? Hvis en part blir holdt nede, og vi ser det, må vi rett og slett prøve å finne ut hva som kan gjøres for å bedre forholda. Da hender det at det er nødvendig å skille for å samle styrke til fellesskapet.

En parallell kan være barn med andre morsmål enn norsk. Det er godt for barn fra Tyrkia, Makedonia, Filippinene, Kina, Pakistan og Iran å komme sammen og diskutere hvordan det er å være "utenlandsk barn" i Norge. Sjøl om de kan være født her, blir de ofte kalt det. Å se at mange av de erfaringene de har, er felles, gir styrke: Umit er ikke dum i regning og tall, men matteboka er full av vanskelige ord.

De kan snakke om hvordan de reagerer på å høre, av klassekamerater, at "utlendingene får leiligheter, biler og butikker helt gratis", "alle marokkanere voldtar", "alle iranere stikker ned med kniv". Og de kan framfor alt snakke om hvordan de, sammen med læreren, kan stå imot den hvite rasismen som de møter. Hva bør de andre elevene vite? Hva er det lurt å si?

Egne diskusjoner mellom disse barna ville ikke være et middel til isolasjon og "unatur", men tvert imot et middel til å styrke barnas posisjon i fellesskapet. Forhåpentligvis ville de også kunne forklare ting bedre og med større styrke til de hvite barna, slik at de hvite blei skikkeligere folk.

Har ikke fotballag taktikk-møter før kampen, kanskje? Jenter kan også trenge egne diskusjoner før kampen i klasserommet. Sjøl har jeg delt jenter og gutter mange ganger, og har svært positive erfaringer. Jeg har gjort det for å undersøke hva som skjer i klassen, og jeg har gjort det for jentenes skyld. Men jeg mener at også gutta har hatt det fint, som da jeg delte dem i sløyd:

Det er trivelig å ha sløyd, syns jeg, enda jeg ikke akkurat er utdanna i faget. Sjøl om 13-14 stykker kan være veldig mye på en sløydsal, er det likevel bare halve klassen. Det er lettere å få prata litt når en står der og høvler og pusser.

Sist jeg hadde sløyd, var jeg lur og la fram et ark hver gang, hvor elevene kunne skrive navnet sitt når de trengte hjelp. – Da blir det en rettferdig kø, tenkte jeg. – Masekråkene må også vente

på tur. For det blei en del venting innimellom. Det var særlig to ting som tok tid: Å diskutere med eleven de ulike måtene f.eks. skrinet kunne lages på, og å skjære ut vanskelige ting for dem på den store båndsga.

Jeg var forbausa etter hvert halvår. Ofte hadde gutta laga mer tidkrevende ting enn mange jenter. Hvorfor? Hadde gutter på 10-11 år stort sett mer verktøytrening på forhånd enn jenter hadde? Det syntes jeg ville vært rart, for de som bruker maskiner og redskaper mest hjemme, er jo jenter.

Eller hadde jeg kanskje hjulpet gutter mest – sånn som jeg gjorde i andre fag? Fikk mange gutter hjelp utenom tur? Saga jeg for dem så de ikke skulle mase? Stoppa jeg og hjalp en gutt på vei bort til ei jente som sto på kølista? Svarte jeg positivt på Petter og Ronnys: – Jorun, kan du bare...?

Jeg regna med at jeg ville få svar på disse spørsmåla hvis jeg hadde jenter og gutter hver for seg. Derfor delte jeg dem året etter, og hadde jenter og gutter annen hver gang.

Det var et veldig hyggelig år på sløyden. Jeg syntes jeg blei bedre kjent med både jenter og gutter. Dessuten fikk jeg svar på spørsmåla mine: Jeg hadde nok hjulpet gutter mest året før. Nå laga jentene arbeidskrevende, forseggjorte ting. Vi hadde hatt tid til å diskutere uforstyrta hva de helst ville lage også. Store og små kister og skrin til å ha hemmelige ting i, dagbøker og brev for eksempel, var det store ønsket.

Lett var det ikke å tegne ei kasse med lokk og finne ut hvordan hver del skulle være, noen ferdig oppskrift hadde vi ikke, men vi klarte det. Hengsler greide vi også å finne ut av, og hengelås. Vakre mønstre blei brent inn som pynt, med trusler på lokket om den grusomme straffa som ville ramme den som urettmessig tok seg inn i kista. Bedre tid hadde vi også, for det gikk så fort å komme i gang på begynnelsen av hver time, og å rydde opp etterpå.

Gutta ville lage balltrær. De høvla og pussa så svetten rant, og hadde sakkyndige vurderinger av hvilket som ville bli det aller, aller beste å slå med, og som derfor burde brukes av alle gutta når det var ferdig. Overfor noen måtte jeg bruke min aller strengeste autoritære stil for å tvinge dem til å høvle og pusse og lage et rundt balltre, og ikke beholde den firkanta stokken som den var. Det var visst om å gjøre å bli ferdig til første friminutt. Fint blei det til slutt.

Jeg tror de kunne ha laga balltrær hele året, men med ordrer, diskusjoner og vennlige knep blei det kassetthyller, båter og en skammel. Dessuten hadde jeg ikke dårlig samvittighet for å bruke mye tid på diskusjoner med og hjelp til gutta. Jeg var mer avslappa. Det var ingen jenter der som sto og venta i all evighet. De var på tekstilforminga og kom til meg neste gang.

På skolekjøkkenet, eller heimkunnskap som det heter, er vi mange som har delt jenter og gutter. Vi hadde noen spesielle erfaringer: Jeg husker en dag på slutten av et skoleår. Grete kom inn etter to timer blant kopper og kar. Heimkunnskapsrommet vårt var et lite kott som skulle forestille kjøkken, med for liten plass til 3 bord, 3 bordkomfyrer, 3 skufferekker, en vask og en oppvaskmaskin, en halv klasse og en hel lærer.

– Jeg gir opp, pusta Grete ut, og slapp seg ned i en stol.

– Husk på minnebok-verset, foreslo jeg positivt, for slitne lærere skal vi ta vare på, og særlig etter at de har vært i kottet: – Et ord vil jeg gi deg, et lite men godt, om verden går imot deg, så gi aldri opp!

– Jeg er svart av raseri innvendig, sa Grete. – Det kommer grå røyk ut av øra mine!

– Husk på det andre verset, sa jeg oppbyggelig: – Om dagene er mørke og himmelen er grå, så husk at bak skyen er himmelen alltid blå!

Men Grete var ikke til å få blid. Jeg forsto henne. Vinduene var for små i kottet også. Det var for varmt. Golvplassen for liten for 28 føtter. Støyen for høy.

– Nei, nei, det var noe annet, sa Grete. – Kari nekta å slutte å vaske!

– Er det virkelig noe å være sur for? lurte jeg på. – Hvor mange unger er det ikke som sluntrer unna!

– Nettopp, stønna Grete. – Det samme skjer hver gang. Det er en del av gutta som ikke tørker av bordet og tar vekk potetskrell før de skal dekke på. De setter tallerkener oppå sølet. Og hvem er det som kommer og rydder og tørker opp? Det er Kari og Lena! Jeg nekter dem det, men så fort jeg snur ryggen til, så er de der med filla. – Du er ikke kona til noen ennå! sa jeg sint i dag. Hun svarte at nei, men hun gadd ikke spise med potetskrell rundt seg! Og at det tok så kort tid å ta det vekk! Og gutta var henrykte!

Vi bestemte på stedet at neste år skulle vi ha jenter og gutter hver for seg.

Det var veldig hyggelig. Jentene blei tvingi til å ikke rydde opp etter gutter, det lærer de tidnok seinere likevel, og gutta måtte vaske og rydde etter seg sjøl.

Jeg trur også at en del av gutta likte å slippe å ha jentene der, for noen jenter veit liksom bestandig hvordan det skal være på et kjøkken.

Vi har delt jenter og gutter i en del av gymtimene, slik det er beskrivi i kapittel 7. Vi har delt dem i noen o-fagstimer, slik det er fortalt i kapitlet "Gå på tur til bekken". På ungdomsskolen har noen latt gutta i to klasser ha gym sammen, mens jentene har hatt samfunnskunnskap eller naturfag, og så bytta på neste gang.

Når det har vært en ekstra lærer i klassen, har noen delt jenter og gutter i et par norsktimer i uka i en periode, for å få erfaringer. Ikke bare har lærere delt elevene i slike fag som gym, forming og heimkunnskap. De har også delt slik til hverdags i de helt vanlige timene. Det hender at en i 1. klasse har tre lærere på to klasser, slik at det er flere voksne i klassen i noen timer i uka. Men når en er to, kan en jo dele. Eller en gjør det slik at læreren har halve klassen i den første timen, og den andre halve i den siste. Det kalles delingstimer.

Noen har brukt delingstimene til å dele etter kjønn, for å gi si egen oppmerksomhet også til jentene. Som kjent er det ofte stor forskjell på jenter og gutter i 1. klasse. Noen gutter krabber omkring og leker, mens mange jenter skriver og ordner. Noen lærere sier at kanskje mye av grunnlaget for den ulike bruken av tid på jenter og gutter nettopp legges i 1. klasse. For det er så stor forskjell på kjønna da, og vi er jo helt nødt til å ta oss spesielt av mange av gutta, som de sier.

Alle disse jeg har snakka med sier, og det er også mine erfaringer, at det er hyggelig å ha gutta for seg, og det er hyggelig å ha jentene for seg. Ingenting av dette er gjort som "straff mot slemme gutter", men som vel gjennomtenkte tiltak for å motvirke den overkjøringa som mange jenter opplever i fellesklassen, slik at jenter innimellom kan få være hovedpersonene.

I Danmark er det forsøk flere steder, hvor de deler jenter og gutter i en del av timene. "Vi har ikke blitt ledd av, vi har hatt det mer fritt, kunnet si mer og kunnet gå uten å bli sparket", sa ei 11-årig jente. Gutta var ikke like fornøyde.

I Norge har det vært flere vellykka forsøk med å samle jenter

som har gått på "guttelinjer" på videregående skole, i egne klasser, for at det skal være lettere for dem å fortsette. Slike erfaringer er også gode i andre land.

Vi trenger ikke være redde for å prøve. Den som ikke prøver noe nytt, får heller ingen nye erfaringer.

Dessuten er det lov. Mønsterplanen sier:

"Ved å la elever av begge kjønn gå i samme klasse, søker en å styrke fellesskapet mellom jenter og gutter. Også i fag der klassen deles i mindre grupper, bør en så vidt mulig sørge for at gruppen består av både jenter og gutter. I noen sammenhenger kan det likevel være ønskelig å la elever av samme kjønn arbeide sammen. Dersom en etter en pedagogisk vurdering kommer fram til at fellesundervisningen ikke gir begge kjønn det utbytte av undervisningen som er ønsket, kan det opprettes rene jente- og guttegrupper i enkelte fag i en avgrenset periode."

Vi får vel forsøke å regne litt da, jenter...

Sjøl om det fins mange positive erfaringer og ei økende interesse for å dele jenter og gutter, mener jeg vi må gå med små skritt. Denne diskusjonen er ikke kommet særlig langt. Det er mange virkelig hederlige unntak, der breie lærermiljøer i skole og barnehage har jobba med disse spørsmåla i mange år. Og interessen for kurs og møter om saka er sterkt stigende. Norsk Lærerlag jobber ganske mye med slike spørsmål.

Når det gjelder lærerutdanninga, er det lite arbeid med dette, etter mine undersøkelser. På videregående skole har jeg leita, men finner få diskusjoner og lite materiale, unntatt på en del yrkesfaglige linjer der det går få jenter. Er det lite klasseromsforskning og pedagogiske diskusjoner på videregående skole? Er det en pedagogisk nivåsenking jo høyere opp en kommer i systemet?

Jeg trur ikke at vi løser veldig mange problemer bare med å sette gutter og jenter i hvert sitt rom og ferdig med det. Å gi en jente-klasserom en mannlig lærer som morsomt dunker huet sitt i døra, river seg i håret og roper fortvila "jenter og matematikk, jenter og matematikk", er i dag mulig, for slike lærere fins.

Flere voksne kvinner som har gått i jenteklasser, har erfart hvordan mannlige lærere liksom slentra mildt oppgitt inn i matetimen, og sukka: – Jaja, vi får vel se å komme oss gjennom litt matematikk da, jenter..., med alle tegn på at det ikke var strevet verdt.

Sånn tenker ikke de fleste lærere, sjølsagt. Men lærerne må ha en bevisst holdning til hva de vil oppnå med delinga, og lærerens egne holdninger må også diskuteres. Uten diskusjoner om hva vi vil, kan vi risikere at det utvikler seg ulike "pensum" for gutter og jenter. For eksempel har tilbudet til jenter og gutter i naturfag vært ulikt på gutte- og jenteskoler, i guttas favør. Valgfag er blitt

lagt slik at skolekjøkken eller helsefag er samtidig med fysikk eller EDB.

I gymen kan vi risikere at guttegymen blir enda mer brøl og ape, mens jentenes gym kan utvikle seg til å bli stille vifting med armene til musikk. Jeg tror ikke det blir sånn, og slett ikke når det starter. Men hva vil skje etter 7-15 år, hvis delinga er uten felles mål og bevissthet, og de første entusiastene har slutta?

Hva kan skje i tekstilforminga? Mange lærere sier at jentene kunne lært mye mer hvis de ikke var opptatt med å tre i nåler for gutta. Vil ei deling etter kjønn kunne utvikle ulikt "pensum" eller ulike krav? Sånn at når gutta har tekstil, så syr de mønster på lapper for å få Meget, mens jentene syr drakter for å få det samme? Vil gutta på sløyden lage skamler mens jentene lager smykker?

Vil vi få røster som spør hvorfor gutter på død og liv skal ha tekstilforming – de er jo ikke så interessert i det likevel? Kan vi risikere å få sløyd og tekstil tilbake som valgfag? Valgfag sorterer kjønn.

Så går det 20 år, og vi får en ny kamp for alles rett til alle fag, og ei ny Frøydis Gulldal må skrive ei ny "Da jentene gjorde opprør", ei bok som slo et slag nettopp for alles rett til alt. Vi kan risikere at sosialt skolerte kvinnelige lærere har jenteklassene, mens vi setter mannlige lærere med svart belte i karate på gutteklassene. Det kan godt hende at karategutta har erfaring i og interesse for å jobbe mye med de sosiale forholda i klassen, men det kan godt hende de ikke har sånn trening også.

Men det blir like viktig å jobbe med maktforhold og konflikter i reine jente- og gutteklasser som i blanda klasser. Sjøl om mange voksne kvinner husker jenteklassen de gikk i med stor glede, er det også mange som forteller om hvordan jenteklassen blei dominert av ei gruppe, mens andre hadde veldig lite de skulle ha sagt. Menn kan fortelle det samme om sine erfaringer, og stille gutter hadde det kanskje vanskeligere i en rein gutteklasse, for de hadde ikke jentene å se ned på eller alliere seg med.

I ei guttegruppe kan det være svært vanskelig å jobbe for trivsel og plass til alle. Konkurransen mellom en del av dem er så stor. Det merka jeg godt en gang jeg hadde fått flere nye elever på kort tid, og klassen var full, med 28 elever og 6 ulike morsmål. Det er ikke lett å bestyre en slik institusjon aleine når en skal undervise hele tida. For å få bedre golvplass, og for å forsøke å få elevene til

å ta mer hand om hverandre, laga jeg fire grupper med 9, 8, 6 og 5 elever.

I den første gruppa var det jenter, i de to neste jenter og gutter sammen, og i den siste gruppa var det bare gutter. Gruppene fikk oppgaver: Diskuter om det er noe dere kan gjøre når noen på gruppa har bursdag. Vil dere ha navn på gruppa? Gruppeleder? Er det spesielle oppgaver dere vil ha som gruppe? Kan det bli koseligere på bordet deres? Kan gruppa bidra med noe for resten av klassen, underholdning eller noe annet?

Oppgava blei tatt imot med entusiasme. Jentene begynte, så også de blanda gruppene satte seg i sving. Lister over bursdager blei skrivi opp, sanger skulle synges, små gaver var også på tale, gåter og sketsjer skulle lages til resten av klassens glede, blomster og duk ville de ha på bordet, sjøl om det var et stort problem at pultene hadde ulik høyde, gruppas resirkuleringsboks for papir blei henta, gruppas egen postkasse blei laga, gruppas felles eske for blyanter, viskelær og limstift blei organisert, ei gruppe oppretta ei bok som alle kunne skrive forslag i mens gruppa tok på seg ansvaret for å legge sakene fram på klassemøtet, gruppenavn blei vedtatt.

Det var latter og spas, og de holdt på i to timer. Det blei reist krav om et større klasserom, for gruppene ville ha en egen pult til å ha gruppas ting på, men noe større klasserom var sjølsagt ikke å oppdrive, så det endte med at tre pulter til blei pressa inn, helt mot hva jeg hadde tenkt, for jeg gikk sidelengs nok som det var, men jeg blei enig. Da måtte vi vedta hvor alle skulle gå i klasserommet for å komme seg ut og inn, en slags stier i jungelen.

Men det var ei gruppe som ikke hadde det morsomt, og det var guttegruppa. Den besto av vanlige, skoleflinke, fotballspillende gutter, hyggelige folk etter mi mening, men de blei fort sinte på hverandre. De klarte ikke å bli enige om gruppa skulle ha et navn. Da bestemte jeg at den skulle ha det, sånn at de skulle komme videre. Så blei de sinte på hverandre fordi de ikke blei enige om hvilket navn. Ingen av dem kom med forslag til ei løsning, så jeg bestemte at de skulle skrive forslaga på lapper og trekke. To blei fornøyde, tre blei sure.

Da de skulle diskutere hva de skulle gjøre når noen hadde bursdag, ville de tre som hadde tapt loddtrekkinga om navnet, faen ikke gjøre noe for de to som hadde vinni. Jeg hadde først tenkt å

la dem holde på og streve for seg sjøl, men etter hvert syntes jeg så synd på dem at jeg satte meg hos dem for å hjelpe dem på vei.

En gutteklasse har ikke jenter til å dra det sosiale lasset for seg, men da må de lære å gjøre det sjøl. Det er et argument for å dele etter kjønn, for gutta trenger trening på dette området, noe som er vanskelig når jentene er der, for jentene tar over ansvaret.

Danske forsøk med gutteklasser har vist det samme: Sterke gutter med høy sosial status syntes det var greit å være sammen med bare gutter innimellom, men andre gutter syntes de fikk lite hjelp, og mange la vekt på at ingen ville låne dem noe! Oppgava med å være det sosiale limet, var det ingen nye som tok på seg når jentene ikke var der.

Det er ikke så vanskelig å skjønne at ei deling må være nøye vurdert, og at en må ha helt bestemte mål for hva en vil finne ut med det.

Maurtua viser vei

Maurtua barnehage i Florø er et av stedene som har jobba systematisk med deling av jenter og gutter. De gjorde helt konkrete undersøkelser i barnehagen, og diskuterte hva de ville gi jenter og gutter.

Det er mange barnehager der personalet er opptatt av at barna ikke bare er barn, men også jenter og gutter. Personalet sier sjøl at de gjerne vil gi jenter og gutter likeverdige oppvekstvilkår.

For personalet i Maurtua betydde det at jenter og gutter skulle møtes med de samme forventningene, det skulle stilles de samme krava til dem, de skulle møtes med den samme respekten og få like rettigheter og like grenser.

De hadde diskutert at hvis barnehagen bare utvikla de kjønnstypiske sidene hos barna, så ville de bli fattigere. Jenter og gutter kommer med meninger og holdninger de har lært av samfunnet for øvrig, og ofte innsnevres barnas aktiviteter og erfaringer på grunn av dem. Personalet ville prøve å gi barna anledning til å utvikle alle sider ved seg sjøl.

De starta med å observere hvordan barna lekte og hvordan de var sammen med hverandre. Hos dem var jentene ganske ulike gutta.

Jentene var mer tilbakeholdne, sto ikke hardt på meningene sine, ga seg lett, var snille og føyelige, likte ikke eller trakk seg unna konflikter, viste omsorg og ansvar for andre, og hadde "private" samtaler med de voksne.

De voksne mente at gutta var framadstormende, skapte ofte uro og konflikter, hadde evne til å stå på egne meninger, var fysisk aktive og tok sjanser, tenkte og handla ut fra egne ønsker og behov, krevde mye oppmerksomhet fra de voksne, og hadde "offentlige" samtaler med de voksne.

Fordi jentene og gutta var ganske ulike, satte personalet opp ulike mål for arbeidet med barna for å oppnå likeverd. Dette ville de prøve å gi til jentene:

- økt sjøltillit
- tru på at "jeg kan når jeg vil"
- våge å hevde rettighetene sine
- stå fast på egne meninger
- trygghet nok til å vise sinne og aggresjon
- større fysisk styrke.

Til gutta ville de prøve å gi:

- økt sjøltillit og tru på seg sjøl
- få trygghet nok til å vise at de er lei seg, vise sorg og tårer
- lære andre måter å løse konflikter på
- lære å ta mer omsorg og ansvar for andre enn seg sjøl.

For å klare å gi disse ulike tinga til jenter og gutter, starta de et forsøk med reine jente- og guttegrupper. Barnehagen har fire avdelinger, to for 0-3 år, og to for 4-7 år. De laga to jentegrupper med store og små barn i begge, og det samme for gutta.

Den første uka i hver måned arbeida de med kjønnsroller i disse jente- og guttegruppene, og oppsummerte hele tida hvordan det gikk. De gjorde nye observasjoner med jamne mellomrom. De tre andre ukene var de organisert på vanlig måte.

Jentegruppene dreiv med rollelek, men jentene likte ikke at de voksne blanda seg inn, for de hadde sjøl grep om dette. Så arbeida de med ledertrening. Blant annet skulle jentene få erfaring i å snakke "offentlig" og ha mange blick retta mot seg.

De eldste jentene (5-6 år) leda samlingsstunda for resten av gruppa, og de som leda fikk bestemme innholdet. Jentene kom fram og sang, mima og gjorde flere ting mens alle så på dem.

Jentegruppene var også i skolens gymsal (nabo), hvor tanken var at jentene skulle få være aktive med kroppen sin på sine egne premisser. De eldste fikk også lede gymaktiviteter for de minste. I gymsalen var det mikrofon og høytaler, som jentene kunne syngje i.

De fikk ei pære til å lyse med et batteri og noe metalltråd. De laga telefon av yoghurt-begre og tråd, og gjorde forsøk med statisk elektrisitet. Til 8. mars hadde jentene forberedt fest for gutta og hele personalet i gymsalen. Alle jentene var framme på scenen og bidro, sjøl de mest tilbakeholdne. Gutta og personalet var veldig imponert. Etter forestillinga gikk de tilbake til barnehagen,

der jentene viste gutta fysikk-forsøka de hadde lært. Så koste de seg alle sammen med fruktsalat som gutta hadde laga.

Personalet ville også gjerne vise barna kvinner og menn i utradisjonelle yrker, men de var vanskelige å finne. De fant til slutt ei elektriker.

Guttegruppene hadde andre aktiviteter. De var ikke like erfarne som jentene i å leke rollelek, så her måtte de voksne styre mye mer med fordeling av roller osv. (I den første perioden merka ikke gutta at jentene ikke var der!) Men etter trening gikk det mye bedre, og de dramatiserte eventyr, lekte dyrehage, hotell og mye mer.

Etter hvert jobba personalet med ledertrening også blant gutta, slik at de kunne få **positiv** ledererfaring. De så hvordan både stilte gutter og brautende gutter klarte å lede samlingsstunder på en vennlig og fin måte. Gutta sang sanger, mima osv.

Gutta laga vaffelfest for jentene, med riktig gode vaffer, dekket pent på og pynta, og ba høytidelig jentene til bords – og det visste jentene ikke noen ting om på forhånd!

Etter hvert fikk de største gutta være faddere for de minste gutta, og det blei organisert slik at 2-3 av de største tok hver sin lille gutt med på trilleturer sammen med en voksen, en hyggelig aktivitet for alle.

Guttegruppene laga også kjøkkenkrok og stallekrok, sånn at de skulle få hyggelige erfaringer med "jenteting". Gutta var også i gymsalen og lekte, og ville til slutt lære å hoppe tau, sjøl om det var vanskelig.

Konklusjonen til personalet er at jentene etter hvert greide å stå hardere på meningene sine enn før. Jentene sto mer fram, og de voksne så at jentene ikke var så "snille og føyelige" som før. De kunne bli riktig så sinna, og vise det.

De voksne så også at ledertreninga hadde virka for gutta. Det var blitt mindre uro og konflikter. Særlig de største gutta begynte å vise mer omsorg for andre barn, og klarte mer å skjønne at flere enn dem sjøl hadde behov og ønsker. Gutta kunne også oftere vente på tur.

Personalet sier: "Vi ser at både jenter og guttar har fått auka, positiv sjølvtilitt bl.a. gjennom leiartreninga. Dette kom tydeleg fram på sommarfesten vår i juni, der både jenter og guttar sang solo og duett framfor eit stort publikum, foreldre, besteforeldre,

tanter, onklar, personale osv. Vi ser at jentene no prøver seg på ting dei ikkje før har gjort, – klatra i leiketreet, er til topps på taket i leikehytta, sparkar fotball osv. Og vi ser at gutane no også torer å visa at dei er triste eller lei seg."

Er vi mot gutter når vi tenker på jenter?

Det hender en gang iblant at støtte til jenter fører til sterke reaksjoner. Noen trur kanskje at vi som prøver å styrke jentene, vil plage og pine gutter. Det vil vi ikke. De som forsøker å bedre situasjonen til barn som har andre morsmål enn norsk, gjør heller ikke det av hat til barn som har norsk som morsmål.

På en skole skulle 19 gutter og 11 jenter begynne i 1. klasse. Det måtte bli to klasser, f.eks 9 gutter og 5 jenter i den ene, og 10 gutter og 6 jenter i den andre.

Fordi skolens pedagogiske personale var bevisst på hva som pleide å skje i slike klasser, og på at jentene her ville ha svært dårlige odds, ville de ikke dele jentene, men beholde dem samla. Da blei resultatet en klasse med 11 jenter og 5 gutter, og en klasse med 14 gutter.

Dette var ei modig og klok handling fra skolens side, for de kunne ha valgt å smøre jentene utover, slik en ubetenksomt ofte har gjort før. Flere foreldre i gutteklassen protesterte og mente at den reine gutteklassen fungerte dårlig. Det var mye bråk, og ungene trivdes ikke. De trudde bestemt at det ville bli bedre hvis det kom noen jenter. Det var unaturlig med ei slik kjønnsinndeling, og det stred mot likestillingsprinsippet som gjelder ellers i samfunnet. Gutta våre trenger jenter, blei det sagt.

Foreldra aksjonerte for å få til blandingsklasser eller en stor klasse, og ville ikke at deres gutter skulle lide under "jenteprosjektet". Lærerne skulle ikke trumfe gjennom eksperimenter på kjønnsisolering.

Foreldra i den jentedominerte klassen hadde ikke gitt uttrykk for noen misnøye, da denne klassen fungerte mye bedre sosialt. De ønska å beholde klassen som den var. Foreldra til gutteklassen

hadde klaga til skolestyret uten å få medhold, og deretter til skoleledertøren i fylket og statsråd Hernes.

Her ser vi argumenta igjen:

1. Gutter trenger jenter i klassen sånn at det ikke blir så mye bråk.
2. Jenter må inn i klassen sånn at det kan bli trivsel.
3. Det er naturlig med jenter i klassen.
4. Jenter må inn i klassen, ellers er det ikke likestilling.
5. Gutta blir kjønnsisolert.
6. Dette er et jenteprosjekt.
7. Det er bedre med 30 elever i en klasse hvis det er gutter og jenter der, enn 14 elever hvis det bare er gutter.
8. Dette overgrepet mot gutter, altså å ikke ha ei eneste jente i klassen sin, er så stort, at regjeringa bør gripe inn.

Det er ikke småtteri hva jenter betyr, når det gjelder å hjelpe gutter!

Jeg trur mange er redde for å ta et aktivt standpunkt **for** jentene, fordi de kan bli anklaga for å være **mot** gutter. Jeg vil heller si det slik: Hvis du tar standpunkt for jenter, må du regne med som ganske sannsynlig at du kan bli anklaga for å være mot gutter. Mange mener at det å gi jenter **noe**, er å gi dem for mye. Enkelte reagerer sånn, ut fra den kulturen de er vokst opp i.

Og vi skal være klar over at det **er** interessekonflikter her. Det er klart, at hvis gutter får jamnt over 2/3 av tida til de voksne i institusjonene skole og barnehage, og du vil gi mer til jenter – ja da må du ta **fra** gutter! Og det merker de. Tid er ikke en ubegrensa dorull som du kan trekke ut av veggen. Det er kamp om den tida. Gutter vinner den kampen nå. Tar vi opp kampen, må vi regne med reaksjoner. Er vi så redde for det eventuelle ubehaget at vi lar jentene sitte der med restene – etter at gutta har tatt sitt?

Sjøl om det er interessekonflikter, er jeg sikkert på at også gutta tjener stort på at vi ser på skolen med jentenes velferd for øye.

For det første fordi de stille gutta vil ha fordel av det. Det er en god del gutter som også blir plaga av egobajasenes tyranni. Å dempe egobajas, å mobilisere til motstand mot egobajas, er ikke bare til fordel for stille jenter, men for stille elever i det hele tatt. Det er en god del gutter som er møkka lei herjinga til en del av klassekameratene sine. Men det er sjelden de tør å opponere. Straffa kan bli hard.

Å se på klasserommet som en arena for kamp om ressursene,

gjør oss mer oppmerksomme på andre motsetninger, ikke bare mellom jenter og gutter, men også mellom dominerende gutter og gutter som de dominerer. Vi ser lettere konflikten mellom dominerende jenter og dominerte jenter, og mellom "norske" og "utenlandske" barn. Å se motsetningene er å begynne å arbeide med dem.

For det andre tjener egobajas på at vi leiter oss fram til nye måter å organisere og undervise på, slik at han slipper å være midtpunktet for negativ oppmerksomhet hele tida. Tiltak som er beskrevet i kapitlene "Da Tom ble vanlig" og i "Karate, gris og gruppearbeid" kan være noen slike skritt på veien. Egobajasene har det ikke alltid så hyggelig, og med hjelp til å bli mer vanlig, kan de få flere venner, ikke så mange uvenner, flere kjæresten og flere vennlige ord.

For det tredje har undervisninga en tendens til å bli bedre når vi leiter etter jenteinnfallsvinklene i f.eks. matematikk, samfunnsfag og naturfag. Det er klart at ikke bare jenter, men også gutter, har glede og nytte av å lære ting i en sammenheng. For det fjerde er det morsomt for lærerne å jobbe med dette, for det er morsomt å lære noe nytt. Skolen blir bedre av at vi har på jentebiller.

Hvor lenge skal vi bli nødt til å holde på? Når skal vi få et samfunn der menneskene blir vurdert akkurat slik som de er, uten merkelappene jente, gutt, svart og hvit?

Jeg tror det er lenge, og at vi bare må jobbe tålmodig. Fire år i klassen vår holder i hvert fall ikke. Det erfarte Grete og jeg da vi hadde hatt hver vår klasse parallelt, og jobba ganske mye med jenter og gutter. Så kom vi til fjerde klasse. Vi satt sammen i grupper i et storklasserom, to klasser, og jobba med o-fag. I boka vår sto det om Isac Newton. Han var flink på skolen, allerede da han begynte. Faren hans døde da Isac var liten. Ett av de spørsmåla vi stilte til gruppearbeidet, var:

Hvordan kunne Isac Newton være flink på skolen når faren hans døde da Isac var liten? Diskusjonen gikk, barna strevde og tenkte. Oppsummeringa viste at elevene hadde to løsninger på spørsmålet: Han bodde hos bestefaren sin, argumenterte halvparten av ungene. Nei, sa de andre. Han hadde sikkert en onkel som bodde hos seg. Det var ingen av de 42 elevene som kom på muligheten for at mora kanskje hadde en finger med i spillet.

Bokanbefalinger og tips

Jeg har samla kildehenvisningene her, og forsøkt å gi tips om videre lesing i tilknytning til de forskjellige kapitlene. Noen bøker handler om flere emner, derfor er de nevnt flere steder.

Det er ei alfabetisk bokliste bak. Likestillingssekretariatet har også ei svært fyldig bokliste.

DEL 1 Ulik hverdag i samme rom

Mellom båtene når stormen raser

I mange bøker om jentenes situasjon på skolen, blir deres jobb som buffere nevnt. Susanne Rithander skriver om barnehagen i boka *Snille piker og rabbagaster*. Der viser hun hvordan det samme skjer der. Hun skriver om hvordan jenter og gutter leker, om hva slags atferd de voksne oppmuntrer til, og om hva som kan gjøres til hverdags. Her er det mange forslag til endringer som kan være til fordel for både jenter og gutter. Barna i boka går i barnehagen, men jeg som underviser i skolen, hadde stort utbytte av å lese den.

I Bedre Skole nr.1 1993 har Marianne Braaten, Gerd Føleide og Marit Opperud en artikkel som heter "Ulike forutsetninger for læring? En undersøkelse av jenters og gutters atferd i klasserommet". De fant ut hvordan skolen fungerte ulikt for jenter og gutter, og i artikkelen beskriver de hvilke tiltak de har tatt.

Den som venter, venter forgjeves

Den grundigste og morsomste boka jeg har lest om språk og kjønn, er *Godmorgon pojkar og flickor* av Jan Einarsson og Tor G. Hultman. De tar for seg alle skoletrinna, fra barnehagen til den videregående skolen, og viser hvem som snakker og hvem som snakker om hva. Hvordan får barna sine tale- og tie-roller?

Hvordan jenter lett kommer i vente-posisjon, mens gutter griper ordet, blir også godt beskrevet blant annet i boka *Jenteliv og likestillingslære* av Harriet Bjerrum Nielsen.

I boka *Man made Language* skriver Dale Spender om hvordan språket gjenspeiler at mannen har mest å si i samfunnet, hvordan kvinner og menn snakker forskjellig, og at kvinners erfaringer ofte ikke har ord. I boka refererer hun til mange snakkeundersøkelser, bl.a. til dem som viser at 98 % av avbrytelsene i forsamlinger av begge kjønn, gjøres av menn. Klasserommet og samfunnet har store likhetstrekk.

GASAT-rapporten refererer flere undersøkelser som viser at gutter får mesteparten av tida til læreren. GASAT er forkortelse for Girls and Science and Technology, og denne rapporten er fra konferansen som ble holdt i Oslo i 1983.

Grete i kapitlet som undersøkte om jeg fordelte meg likt, er Grete Letting som jobba på Lutvann skole.

Du husker vel Ronny?

Det er mulig at kriteriene for å søke om tilleggsressurser til elever i skole og barnehage er litt ulike fra kommune til kommune. Fysiske funksjonshemninger og "utagerende atferd" er vel det mest vanlige grunnlaget. Hvorfor står det ikke noe om de stille, isolerte barna? Det kan være lurt å diskutere kriteriene. Men uansett hvordan de ser ut, burde vi søke om hjelp når vi mener det er nødvendig.

Se også litteraturhenvisninger under kapitlet "Bli kjent med de stille".

Hjernen forandrer seg når det trengs

Skolemodenhetstestene ble gjort av Harriet Holter og Oddvar Vormeland. De er referert i boka *Kunnskap uten makt* av Birgit Brock-Utne og Runa Haukaa. Denne boka tar opp historia til jenter og kvinner som elever og lærere.

I boka *Kan ikke jenter regne?* viser Kari Garmannslund til undersøkelsen av de 3 000 Østfold-elevene som gikk i 4., 5. og 6. klasse. Den ble gjort av Tor Hammervoll og Per Even Melbye i 1980. Hun viser også til Sigrun Jernquist som undersøkte resultatet av normerte prøver: Gutta var best i praktisk regning og geometri, jentene best i aritmetikk/algebra, og til Skoogh i Sverige i 1982, som ikke fant noen forskjeller blant ungdomsskoleelever.

Garmannslund har gjort egne undersøkelser, blant annet om hvilke oppgaver jenter og gutter liker å regne. Hun forteller om

dette i boka. Jeg kan anbefale boka til alle, og særlig til de jentene og kvinnene som tror de er dumme i matematikk. Da ser de kanskje hvorfor de tror det.

Ved University of London Institute of Education har det i flere år vært ei gruppe som heter The Girls and Mathematics Unit. Denne gruppa ved Valerie Walkerdine har skrevet boka *Counting Girls Out*. Hun viser til mange undersøkelser om jenter og gutter og matematikk: Hva er myter og hva er fakta? Hun spør: Hvorfor spres myten om at jenter ikke kan regne, og av hvem? Flere av undersøkelsene jeg henviser til, står her.

Talla om valg av fag på videregående skole er henta fra Rådet for videregående opplæring 1992.

Vann koker bare i kolber

I boka "*Myke" jenter i "harde" fag?* viser Svein Lie og Svein Sjøberg med egne og andres undersøkelser hvorfor mange jenter vender seg vekk fra fysikkfaget slik de ofte møter det på skolen. De forklarer hvor mye tilnæringsmåten, eller innfallsvinkelen til stoffet, har å si. Alle som underviser i o-fag eller naturfag i skolen eller i barnehagen, pluss alle jenter som trudde de var dumme i fysikktimene, burde lese denne boka. Sitatet i kapitlet er fra denne boka.

"O-fag" er forkortelsen for "orienteringsfag". Før sto det naturfag, geografi, historie og samfunnskunnskap på timeplanen på barneskolen, men nå står det bare orienteringsfag. De samme faga skal med likevel. Tanken er at elevene skal se ting mer i sammenheng.

Boka *Science for Girls?* er redigert av Alison Kelly. Hun har vært med på å lede GIST-prosjektet (Girls into Science and Technology). Boka har ei lang rekke artikler av kjente forskere og lærere. Den handler om hvorfor mange jenter vender seg vekk fra naturfagundervisninga slik som skolen ofte driver den, og om hva som kan gjøres.

I *Jenteliv og likestillingslære* rapporterer forfatterne at jo mer realfaglig preg faget har, jo lenger bort fra tavla plasserer jentene på ungdomsskolen seg.

I GASAT-rapporten forteller Judith Whyte i en av artiklene det samme, og om hvordan gutter tar det meste og det beste utstyret når elevene skal gjøre forsøk. Rapporten inneholder mange

artikler. Der står det blant annet at gutt og jente sammen i forsøk ikke er bra for jenter ettersom det ikke blir så mye forsøk på dem, og at jentegrupper i naturfag er bedre.

Atombomba – kan noen få den i huet?

I *Myke jenter i harde fag* skriver Svein Lie og Svein Sjøberg om liknende forhold som jeg har fortalt om her, og de viser hvordan jenter mer enn gutter spør hva som kan være nyttig for menneskene.

Når noen spiller kurvball og Hvordan gi status til jentegymen?

I boka *Kvinner og idrett* av Gerd von der Lippe (red.) forteller hun om kvinneidrettens historie, bl.a. om da to jenter løp Holmenkollstafetten ulovlig (!). Det er ikke lenge siden. De var forkledt med bart! Vi diskuterte det i klassene og mora oss stort den gangen.

Bedre Skole nr. 1 1993 har en artikkel av Knut Westlie som heter "Kroppsøvingfaget i skolen". Han viser hvordan skolens gymundervisning fort kan bli slik gutter vil ha den.

Så pent du skriver!

I *Jenteliv og likestillingslære* av Harriet Bjerrum Nielsen fortelles det om hvordan lærerne på Vestskolen slo hardere ned på jentene for uro enn på guttene. Har vi mindre toleranse overfor jenter som er urolige enn overfor gutter? Er det fordi vi venter bedre oppførsel av jenter?

Undersøkelsen om forskjellen mellom standpunkt karakterer og eksamens karakterer finner du i *Kunnskap uten makt* av Birgit Broch-Utne og Runa Haukaa.

Den amerikanske læreren som delte klassen i elever med blå og elever med brune øyne, heter Jane Elliot. Hele historia står i boka *Delt klasse* av William Peters.

Sara Delamont har skrevet boka *Sex roles and the school*. Hun tar opp ei lang rekke spørsmål, og ett av dem er hvilke forventninger de voksne har til jenter og gutter.

Vurderinga av hvordan kvinner representerer kropp og menn representerer ånd i den europeiske kulturen, finner du også hos Valerie Walkerdine i *Counting Girls out*.

Forsøket med lærernes vurderinger av elevenes arbeid med destillering, er beskrevet av Margareth Goddard Spear. Det står i boka *Science for Girls?* av Allison Kelly (red.).

Forsøket med katt og bulldogg og observasjonen av voksnes lesping til jenter, står i boka *God morgon pojkar och flickor* av Jan Einarsson og Tor G. Hultman. Der er det mye materiale om voksnes holdninger til jenter og gutter.

GASAT-rapporten 1983: Rådgivere og lærere krever mer av jenter enn av gutter før de anbefaler dem å fortsette med fysikk.

Å slå Kari er moro, det!

I boka *Just a Bunch of Girls* av Gaby Weiner (red.) har Carol Jones en artikkel om vold og seksuell trakassering av jenter og kvinnelige lærere, og om hvordan vi kan møte det.

DEL 2 Ingen gyldne fallskjerner til kvinner

Ingen gyldne fallskjerner til kvinner

Når vi er inne på hvordan samfunnet og hjemmene oppdrar oss, kan det vært lurt å nevne to bøker: Den ene er *Historien om jenter og gutter* av Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg. De forsøker å svare på: Hva skjer i den psykologiske utviklinga hos jenter og gutter fra de er små til de blir voksne?

Den andre er *Tøffe gutter, stille jenter* av Kjellaug Pettersen. Hun leder KUF sitt likestillingssekretariat og har skrevet denne boka til lærere og foreldre som har lest lite om emnet fra før. Boka tar opp hvordan jenter og gutter blir oppdratt forskjellig fra de er små, i barnehagen og på skolen, med mange konkrete eksempler.

KUF betyr Kirke-, undervisnings- og forskningsdepartementet.

I kapitlet forteller jeg om jenters og gutters husarbeid. Kilden er en NIBR-undersøkelse fra 1985 av Guri Mette Vestby.

Talla om NRK er hentet fra rapporten "Hvem snakker i NRK" 1992.

Talla som viser til kvinners og menns yrkesarbeid, er henta fra Statistisk Sentralbyrå og Likestillingsrådet. Se mer statistikk bak i boka.

Ellers kan det vært lurt å lese bøker som på brei basis tar opp kvinnenes situasjon i samfunnet. Her er noen jeg kan anbefale:

Det store tilbakeslaget av Susan Faludi,

The War Against Women av Marilyn French,

Frihet – ikke makt av Marilyn French,

Kjønsspillet av Kjersti Ericsson,

Forståelser av kjønn av Arnhild Taksdal og Karin Widerberg (red.),

Den norske kvinnebevegelses historie av Anna Caspari Agerholt,

Verdens kvinner. En situasjonsrapport av Debbie Taylor.

Kan damer bare spise dessert og rope om hjelp? Eller hvorfor kan ikke hunbeveren svømme?

Her kan jeg anbefale å lese tegneserier og gjøre egne undersøkelser.

Vaske, vaske...

I boka *Sex Roles and the School* av Sara Delamont skriver forfatteren om mange undersøkelser som er gjort om leker til jenter og gutter. Blant annet er det vanlig at gutter får dyrere leker enn jenter, og jenter får flere "nyttige ting" enn gutter.

I leketøysforretningene har de som regel kataloger som de gir bort.

Hopp opp og bygg ei hytte!

Susanne Rithander skriver om de voksne som forbilder i *Snille piker og Rabbagaster*.

Velg utradisjonelt!

Else Aga tar opp jenter og yrkesvalg i rapporten fra en konferanse om likestilling og lærebøker som Likestillingssekretariatet til KUF holdt i 1987.

I boka *Pige-pædagogik?* skriver Katrin Hjort om overgangen fra grunnskole til gymnas.

DEL 3 Men hva skal vi gjøre?

Bli kjent med de stille!

Dette kapitlet og resten av boka handler om hva vi kan forsøke å gjøre for å styrke jentenes stilling i skolen og i barnehagen. Likestillingssekretariatet til KUF har laga *Håndbok i likestilling*, og den er full av praktiske ideer og erfaringer.

Se også *Likestillingsboka* av Inger Johanne Arnesen og Aud Langbo. Den består av hefter for 1. til 6. klasse med lærerveiledninger.

Undersøkelsen i Rogaland om tilleggsressurser er henta fra hovedfagsoppgava til Torhild Bråthen og Marianne Steen Pettersen, Stavanger Lærerhøgskole 1992. Oppgava heter "Usynlighet som avvikende atferd".

Læreren som trudde han brukte 90 % av tida si på jentene når han ga dem 50 %, er beskrivi i GASAT-rapporten.

I dette kapitlet forteller jeg om en svensk lærer som ville fordele spørsmåla likt mellom jenter og gutter. Hun heter Gunnilla Moley og skreiv om dette i en artikkel i *Kritisk Utbildningstidskrift* nr.48, 1987.

Karate, gris og gruppearbeid

I *Jenteliv og likestillingslære* beskriver Harriet Bjerrum Nielsen hvordan jenter og gutter ofte arbeider sammen på forskjellig måte.

Boka *Med kvinnors røst* av Carol Gilligan handler om hvordan jenter og gutter, kvinner og menn, tenker på temmelig ulik måte. I denne boka står historia om Jake og Amy, som ofte blir referert i annen litteratur: Mannen Heintz hadde ei dødssyk kone som trengte en bestemt medisin, men Heintz hadde ikke penger. Skulle han stjele medisinen? 11-års jenter og gutter skulle gi et svar, og forklare det. Jake og Amy hadde helt ulike løsninger, jeg sier ikke mer.

Egil Hjertaker gir ideer om hvordan en kan utvikle et gruppearbeid, i boka *Læring gjennom samarbeid*.

Da Tom blei vanlig

Det kan være nyttig å lese *Bråk i klassen* av Kjersti Ericsson og

Monica Rudberg. Blant annet intervjuer de mange elever som bråker, og lar dem snakke for seg sjøl.

Gi jentene mer plass!

Ragnhild som har omsorgskroker i klasserommet, er Ragnhild Palm Andersen som jobber på Bryn skole i Oslo etter at Lutvann skole blei lagt ned.

På Eidsvoll verk skole har de jobba systematisk med ledertrening, etter observasjoner i klassene. I Bedre skole nr 1 1993 forteller Marianne Braaten, Gerd Føleide og Marit Opperud i artikkelen "Lederutvikling for jenter og omsorgsoppgaver for gutter" om hvordan de har arbeida med dette på skolen sin.

Lutvann skole laga noen rapporter om ledertrening og om undervisninga på datamaskiner, men jeg trur at de er vanskelige å få tak i. Lærerne er jo spredt rundt omkring, og det fins ikke lenger noe miljø eller penger til å få trykt opp ting. Men Anne Margrethe Dalland forteller om lederopplæringa på Lutvann skole i en rapport fra en konferanse som Likestillingssekretariatet til KUF hadde i 1991.

Gå på tur til bekken!

I boka *Girl friendly Schooling* har Judith Whyte en artikkel hvor hun bl.a. forteller om hvordan lærere hadde naturfag- og teknikk-klubb for jenter i lunsj-pausa, – og om andre tiltak som viser at det nytter å gjøre noe.

Anne Lea og Dordis Jorde har et undervisningsopplegg med lærerveiledning som heter *Merkelige magneter*. Kan absolutt anbefales!

Det gjelder også *Fysikk på roterommet. Leker og forsøk i skole og barnehage* av Helmut Ormestad og Otto Øgrim. Her er det mange morsomme leker. Boka er skrivi slik at også lærere og førskolelærere og foreldre uten utdanning i fysikk kan drive med forsøka.

Anne Lea har en artikkel i boka *Pige og dreng – på like fot* av Helle Jacobsen og Lis Højgaard som heter "Naturfag på barnetrinet. Viktig og gøy, også i et likestillingsperspektiv". Hun viser til positive erfaringer.

I den samme boka som over har Leila Räsänen en artikkel som heter "Forsøk med flickpedagogik i fysik", og Helene Sørensen en artikkel som heter "Fysik/kemi og piger".

Matteboka som fortellingsbok

Kari Garmannslund skriver om jenters forhold til matematikk i boka *Kan ikke jenter regne?*

Valerie Walkerdine skriver om det samme, og om lærernes ulike forventninger til jenter og gutter, i boka *Counting Girls Out*.

Se også bokkommentarene til kapitlet "Hjernen forandrer seg når det trengs".

Da jentene skulle bråke

Just a Bunch of Girls, redigert av Gaby Weiner, består av ei samling artikler om undervisning på jenters premisser. Det er aktive lærere som jobber for jentene, som har skrevet dem. De skriver om de voksnes behandling av jenter og gutter i barnehagen, de intervjuer 10-åringer og asiatiske jenter, de tar opp vold mot jenter, og foreslår praktiske tiltak.

I boka *Noen kaller det sinne* sier forfatteren Harriet Goldhor Lerner at kvinner lenge har vært avskjært fra å bli kjent med og gi uttrykk for sinnet sitt. Vi skal trøste, megle og være blide. Hun gir bl.a. treningsoppgaver sånn at en kan øve seg på å bruke sinnet sitt til å få til forandringer.

Det gjør også boka *Og jeg mener det jeg sier* av Anne Dickson. Hvordan øve seg på å si nei? Og på å si hva en mener og hva en vil? Boka er full av hverdageksempel.

Jeg tror det er lett å få ideer til hvordan vi kan lage treningsoppgaver til jentergruppene når vi har lest disse to bøkene.

DEL 4 La jentene slippe gutta noen ganger!

Når noen hopper på deg

Litteratur om atskilt undervisning er samla her:

I boka *Kunnskap uten makt* tar Birgit Brock-Utne og Runa Haukaa opp diskusjonen om overgangen fra atskilt til blanda undervisning i Norge. Her kan du også lese om historia til jenter som elever og lærere i norsk skole, og om jenters og kvinnelige læreres situasjon i skolesystemet i dag. Dette er ei grundig dokumentarbok.

I GASAT-rapporten fra 1983 forteller Judith Whyte om hvordan jenter tjente på å ha undervisning i naturfag for seg sjøl.

I *Kan jenter regne?* viser Kari Garmannslund til undersøkelser i England: Jenter i reine jenteklasser scorer høyere på matematikktester og velger oftere en utdanningsvei hvor matematikk inngår, enn jenter i blanda klasser. Denne forskjellen fant en ikke hos gutta.

Maurtua barnehage i Florø har laga rapport om arbeidet sitt.

KUF sitt likestillingssekretariat har konferanser om likestilling og lærebøker. På en slik konferanse (april 92) holdt lærer og forsker Anne-Mette Kruse et foredrag om forsøk med jente- og gutteklasser i Danmark. Hver gang et nytt fag skulle innføres, blei elevene delt etter kjønn. Se skriftserie nr. 2 1992 fra Senter for kvinneforskning, Universitetet i Trondheim.

I Hordaland er det et 1.- 3. klasseprosjekt der de har variert mellom blanda grupper og reine jente- og guttegrupper. Liv Ingrid Alvheim forteller om det i Likestillingssekretariatets rapport 1991. Hildur Ve skriver om det samme likestillingsprosjektet i en artikkel i boka *Pige og dreng – på like fot* av Helle Jacobsen og Lis Højgaard (red.).

Heimdal videregående skole hadde egen jenteklasse i maskin og mek. Se rapporten til Likestillingssekretariatet 1991.

I Danmark blei det oppretta en jenteklasse med tekniske fag, matematikk og fysikk. Se Bryt Nytt april 89.

Jenter og gutter som uttalte seg om jente- og gutteklasser i Danmark er referert i Skoleforum nr. 6 1992.

I boka *Invisible Women* gir Dale Spender en grundig og allsidig dokumentasjon av hvordan skolesystemet fungerer på guttas pre-

misser, og på jentenes bekostning. Hun tar også opp diskusjonen om fellesundervisninga i England, og det jeg henviser til i mitt kapittel, finner du her. Hun viser til undersøkelser som viser at jenter har hatt stor fordel av å bli undervist for seg sjøl, og av å ha diskusjoner seg imellom. Boka anbefales sterkt.

Mønsterplanen av 1987 som skolen skal arbeide etter, har et kapittel som heter "Likestilling mellom kjønnene". Det som står der, er det etter mi mening viktig å forsvare. Det står blant annet: "Arbeidet med å fremme likestilling mellom kjønnene er et ledd i gjennomføringen av likeverdig undervisning. I dette ligger en erkjennelse av at jenter som gruppe og gutter som gruppe møter skolen med ulike forutsetninger og erfaringer. Både jenters og gutters forutsetninger og erfaringsbakgrunn må danne grunnlag for skolens arbeid med å tilrettelegge undervisningen slik at den passer for alle elevene."

Litteratur

- Agerholt, Anna Caspari. *Den norske kvinnebevegelses historie*. Gyldendal 1973. ISBN 82-05-05877-6.
- Arnesen, Inger Johanne og Aud Langbo. *Likestillingsboka*. Cappelen 1983. ISBN 82-02-02313-0.
- Brock-Utne, Birgit og Runa Haukaa. *Kunnskap uten makt*. Universitetsforlaget 1980. ISBN 82-00 01974-8.
- Delamont, Sara. *Sex Roles and the School*. Routledge, London 1990. ISBN 0-415-03843-X.
- Dickson, Anne. *Og jeg mener det jeg sier*. Tiden. 1992. ISBN 82-10-03368-9.
- Einarsson, Jan og Tor G. Hultman. *Godmorgon pojkar och flickor*. Liber, Stockholm 1984. ISBN 91-38-61-327-1
- Ericsson, Kjersti og Monica Rudberg. *Bråk i klassen*. Universitetsforlaget 1981. ISBN 82-00-05753-4.
- Ericsson, Kjersti. *Kjønsspillet*. Cappelen 1992. ISBN 82-02-13016-6.
- Faludi, Susan. *Det store tilbakeslaget*. Aschehoug 1993. ISBN 82-03-17207-5.
- French, Marilyn. *Frihet – ikke makt*. Aschehoug 1985. ISBN 82-03-11367-2.
- French, Marilyn. *The War Against Women*. Hamish Hamilton, London 1992. ISBN 0-241-13271-1.
- Garmannslund, Kari. *Kan ikke jenter regne?* Gyldendal 1983. ISBN 82-05-14669-1.
- GASAT-rapporten: Contributions to the second GASAT conference. Institute of Physics, University of Oslo 1983.
- Gilligan, Carol. *Med kvinnors røst*. Prisma, Stockholm 1985. ISBN 91-518-1849-3.
- Hjertaker, Egil. *Læring gjennom samarbeid*. Aschehoug/Tanum-Norli 1984. ISBN 82-518-1969-5.
- Hjort, Katrin. *Pige-pædagogik?* Gyldendal, København 1984. ISBN 87-00-61344-4.

- Håndbok i likestilling*. KUF, Likestillingssekretariatet. Oslo 1991.
- Jacobsen, Helle og Lis Højgaard. *Pige og dreng – på lige fot*.
Nordisk Ministerråd og Ligestillingsrådet, København 1988.
ISBN 87-7303-215-8.
- Kelly, Allison (red). *Science for Girls?* Open University Press 1987.
ISBN 0-335-10294-8.
- Lerner, Harriet Goldhor. *Noen kaller det sinne*. Tiden 1992.
ISBN 82-10-03485-5.
- Lie, Svein og Svein Sjøberg. "Myke" jenter i "harde" fag?
Universitetsforlaget 1984. ISBN 82-00-07075-1.
- Lippe, Gerd von der (red). *Kvinner og idrett*. Gyldendal 1982.
ISBN 82-05-13327-1.
- Mønsterplanen av 1987, kapitlet "Likestilling mellom
kjønnene". Aschehoug 1987. ISBN 82-03-13147-6.
- Nielsen, Harriet Bjerrum og Monica Rudberg. *Historien om jenter
og gutter*. Universitetsforlaget 1989. ISBN 82-00-18375-0.
- Nielsen, Harriet Bjerrum (red). *Jenteliv og likestillingslære*.
Cappelen 1988. ISBN 82-02-11714-3.
- Ormestad, Helmut og Otto Øgrim. *Fysikk på roterommet*.
Universitetsforlaget 1992. ISBN 82-00-21498-2.
- Peters, William. *Delt klasse*. Aventura forlag 1990. ISBN 82-588-
0713-7.
- Pettersen, Kjellaug. *Tøffe gutter, stille jenter*. Aventura 1987.
ISBN 82-588-0442-1.
- Rithander, Susanne. *Snille piker og rabbagaster?*
Universitetsforlaget 1992. ISBN 82-00-21524-5.
- Spender, Dale. *Invisible Women*. Writers and Readers. Publishing
Cooperative Society Ltd., London 1982. ISBN 0-906495-94-6.
- Spender, Dale og Elizabeth Sarah (red). *Learning to lose*.
The Women's Press, London 1980. ISBN 0-7043-3863-7
- Spender, Dale. *Man made Language*. Routledge & Kegan Paul,
London 1980 – 85 etc. ISBN 0-7102-0315-2.
- Taksdal, Arnhild og Karin Widerberg (red). *Forståelser av kjønn*.
Ad Notam, Gyldendal 1992. ISBN 82-417-0131-4.
- Taylor, Debbie. *Verdens kvinner*. En situasjonsrapport. Norsk
utgave: Kvinnefronten i Norge 1987. ISBN 82-90722-00-1.
- Vogt, Sidsel (red). *Kjønnsroller i lærebøker*. Universitetsforlaget
1984. ISBN 82-00-07067-0.

Walkerdine, Valerie. *Counting Girls Out*. Virago Press,
London 1989. ISBN 1-85381-069-x.

Weiner, Gaby (red). *Just a Bunch of Girls*. Open University Press
1991. ISBN 0-335-15025-x.

Whyte, Judith (red). *Girl Friendly Schooling*. Methuen, London
1985. ISBN 0-416-40050-7.

Statistikk

Kvinner og menn: to ulike liv

I Norge er det stor forskjell på hva kvinner og menn gjør i arbeidslivet og i skolesystemet. Samtidig leser vi i avisene at en god del mennesker mener at kvinner og menn har like muligheter, eller at de har det helt likt, eller til og med at "likestillinga har gått for langt". Når noen sier at "likestillinga har gått for langt", mener de kanskje at de ikke er for likhet, eller kanskje at kvinner har mye større fordeler enn menn. Uansett: Diskusjoner kan ikke komme noen vei uten fakta.

Her har jeg samla litt statistikk. Talla er fra Likestillingsrådet, hvis det ikke er oppgitt noe annet. Likestillingsrådet gir hvert år ut *Fakta om Likestilling*.

Skole

Tall på kvinner blant elever i den videregående skolen 1990

Studieretning for:	
Allmenne fag	55 %
Husflid, estetiske fag	82 %
Handel og kontor	62 %
Håndverk og industri	16 %
Fiskeri og sjøfart	8 %
Landbruksfag og naturbruk	37 %
Sosial og helsefag	96 %
Husholdningsfag	73 %
Idrettsfag	39 %
Alle studieretninger	50 %

Tall på kvinner blant studenter i høyere utdanning 1990

Universiteter/høyskoler i alt:	54 %
Enkelte skoleslag:	
Norges Landbrukshøyskole	49 %
Norges Handelshøyskole	36 %
Norges Tekniske Høyskole	23 %
Pedagogiske høyskoler	76 %
Ingeniørhøyskoler	21 %
Sosialhøyskoler	79 %
Helsefaghøyskoler	89 %
Enkelte fag (universitetet):	
Språkfag	74 %
Psykologi	69 %
Sosialøkonomi	38 %
Matematiske fag	36 %
Fysikk- og kjemifag	42 %
Juss	53 %
Medisin	53 %
Odontologi	56 %

Oversikt over menns og kvinners utdanningsnivå 1990 (16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning). Prosent.

	Menn	Kvinner
Grunnskolenivå	29,9	36,1
Videregående nivå	52,1	48,7
Universitets/høyskolenivå	18,0	15,2

Hvor lett er det å komme inn på en utdanning?

(Tall fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.)

Hvor mange kvalifiserte søkere fikk plass for skoleåret 1992/93 ?

Fysioterapi.....	5 % av søkerne kom inn.	I alt	242 plasser
Sosionom	15 % av søkerne kom inn.	I alt	482 plasser
Farmasi.....	9 % av søkerne kom inn.	I alt	60 plasser
Ergoterapi.....	32 % av søkerne kom inn.	I alt	143 plasser
Sjukepleie.....	37 % av søkerne kom inn.	I alt	2439 plasser
Førskolelærer...	37 % av søkerne kom inn.	I alt	1564 plasser
Sivilingeniør....	48 % av søkerne kom inn.	I alt	1193 plasser
Reallfag	70 % av søkerne kom inn.	I alt	1950 plasser
Ingeniør	98 % av søkerne kom inn.	I alt	3741 plasser

Lønnsarbeid

Ca halvparten av alle sysselsatte er kvinner.

Tall på gifte kvinner i arbeidsstyrken etter yngste barns alder i 1991

Yngste barn	0-2 år:	70 %
Yngste barn	3-6 år:	75 %
Yngste barn	7-10 år:	81 %
Yngste barn	11-15 år:	85 %

Tall på gifte kvinner i arbeidsstyrken etter tall på barn i 1991

Ingen barn:	61 %
1 barn:	81 %
2 barn:	77 %
3 barn:	69 %
4 og flere:	51 %

Arbeid

Noen yrker fordelt på kjønn. Statistisk Sentralbyrå 1992.
Talla er fra 1991. Tall under 5 000 er usikre.

	Menn	Kvinner
Elektrikere	25 000	1 000
Truckkjørere	5 000	?
Kjøkkenmedhjelpere	1 000	11 000
Kokker	4 000	7 000
Kjøkkenledere	5 000	6 000
Kontorsekretærer, stenografer	1 000	29 000
Datamaskinoperatører	1 000	3 000
Reklamefolk	9 000	3 000
Butikkekspeditører	20 000	77 000
Butikksjefer	14 000	9 000
Bussjåførere	8 000	1 000
Rørleggere	13 000	?
Sjukepleiere	3 000	44 000
Hjelpepleiere	2 000	50 000
Lektorer og adjunkter	11 000	10 000
Førskolelærere	?	14 000
Lærere	25 000	41 000
Bedriftsledere	64 000	6 000
Regnskapssjefer, bokholdere	9 000	25 000

(? betyr små tall)

Stillingsplassering 1991

Tall på kvinnelige kontorfunksjonærer av kontorfunksjonærer på de enkelte stillingsnivåene

Ass. dir. og disponenter:	3 %
Ledende stillinger:	9 %
Kvalifisert, sjølstendig arbeid på eget ansvar:	28 %
Kvalifisert arbeid:	67 %
Enkelt rutinearbeid:	87 %
Kontorfunksjonærer i alt:	48 %

Av de kvinnelige kontorfunksjonærene har bare 4 % en ledende stilling, mot 37 % av de mannlige.

Arbeidstid

Gjennomsnittlig arbeidstid pr uke 1991

Menn: 39 timer
Kvinner: 30 timer

De fleste kvinnene jobber heltid.

Lønn 1990

Gjennomsnittlig fortjeneste for kvinner sammenlikna med gjennomsnittlig fortjeneste for menn	
Industriarbeidere:	88 %
Kontorfunksjonærer med enkelt rutinearbeid:	94 %
med kvalifisert arbeid:	94 %
med kvalifisert, sjølst. arb. på eget ansv:	92 %
med ledende stillinger:	94 %
Butikkfunksjonærer: med ledende stillinger:	88 %
med kvalifisert, sjølst. arb. på eget ansv:	87 %
Ordinære butikkfunksjonærer:	92 %

Lønna til en mann i et mannsdominert yrke ligger 18 % høyere enn for ei kvinne i et kvinneyrke. Dette gjelder når de har like lang utdanning, yrkeserfaring og ansiennitet, og likt ansvar på jobben.

Hvorfor får en kvinnelig leder i varehandelen 2 000 kr mindre i måneden enn en mannlig? Hvorfor får ei kvinne i fiskeindustrien 76 kr i timen, mens en mann i bryggeriene får 105 kr? Hvorfor får en kvinnelig spesialsjukepleier 45 kr mindre pr time enn en mannlig avistrykker?

Sjølstendig næringsdrivende

148 000 menn og 41 000 kvinner i 1989. Disse mennene har bruttoinntekter som er fem ganger større enn kvinnenes.

Pensjonister

Av alderspensjonister er 58 % kvinner. Blant enslige forsørgere og etterlatte-pensjonister er det nesten utelukkende kvinner.

83 % av minstepensjonistene er kvinner, og andelen kvinner øker stadig. Det er fordi menn har tjent opp en stadig større tilleggspensjon. En må ha jobba 40 fulle år for å få tilleggspensjon.

Ulønna arbeid 1991

169 000 var ikke i lønna arbeid, men utførte husarbeid hjemme.
166 000 av disse var kvinner.

Tid brukt til husholdsarbeid 1990/91:		
Gjennomsnitt timer pr dag:	Menn	Kvinner
	2 timer 36 min	4 timer 22 min.

Ektefellers bruk av tid til husholdningsarbeid pr. dag etter yrkestilhøve 1990/91		
	Menn	Kvinner
Begge ektefeller yrkesaktive på heltid:	2 timer 36 min	4 timer 8 min
Mann yrkesaktiv på heltid, kona på deltid:	2 timer 51 min	5 timer 24 min
Mann yrkesaktiv på heltid, kona ikke yrkesaktiv:	2 timer 31 min	6 timer 32 min
Begge ektefeller ikke yrkesaktive:	3 timer 46 min	5 timer 32 min

Barnehager 1991

39 % av alle barn under 7 år har plass i barnehage.

7 % av barna under 2 år har barnehageplass.

34 % av barna mellom 2-4 år har barnehageplass.

61 % av barna mellom 4-6 år har barnehageplass.

78 % av 6-åringene har barnehageplass.

En barnehageplass i statistikken betyr ikke nødvendigvis en hel-dagsplass.

Tom side

Tom side

Tom side

Tom side

Visste du

- at jenter ofte får mye mindre undervisning i klassen enn gutter,
- at stille Kari blir brukt som fender mellom klassens bråkmakere,
- at jentene får de billigste lekene,
- at jentene ofte roses for pene bøker mens guttene får kommentarer til det de har prestert faglig?

Er skolen for Kari eller Ronny? drøfter forskjellsbehandling mellom jenter og gutter i barnehagen og skolen. Forfatteren gjør dette ved å trekke fram mange morsomme historier som enhver som har jobbet i en barnehage eller skole, vil kjenne seg igjen i. Vel så viktig er at hun også foreslår nye originale veier å gå.

Boka er skrevet på en personlig og humoristisk måte. Forfatteren øser av sine egne opplevelser som lærer og klassestyrer. Boka bør bli pensum for enhver lærer og førskolelærer, og leses av foreldre og alle som har kontakt med barn. Den vil både vekke latter og mane til ettertanke.

ISBN 82-417-0160-8

9 788241 701603

ad Notam
Gyldendal